

FIIA 9/2014

COMMENT

Charly Salenius-Pasternak
Äldre forskare
Utrikespolitiska institutet

Krishanteringens era inom Nato kommer till sin ände: förändringarna utmanar Finlands linje

Natos era med fokus på krishantering har kommit till sin ände. Tyngdpunkten i försvarsalliansens verksamhet ligger nu på det kollektiva försvaret och i att utveckla de globala partnerskapen. Finlands förhållande till Nato förändras: Det finns en risk att vi i framtiden klamarar oss fast vid vår gamla linje, medan världen omkring oss har gått vidare. Därför måste vi nu öppet diskutera vad förändringarna kan innebära för Finland.

Natos era med fokus på krishantering har kommit till sin ände. Under toppmötet i Wales i september diskuterar försvarsalliansen hur det gemensamma försvaret ska förstärkas och partnerskapen utvecklas.

Redan det strategiska konceptet 2010 och toppmötet 2012 i Chicago stakade ut Natos framtid. Nu är det dags att verkställa förändringarna och slipa på detaljerna. För Finlands del är det viktigt att förstå hur Nato gestaltar sin framtida roll och vid behov ändra på sin verksamhet.

Natos strategiska koncept fastställer tre huvudsakliga uppgifter för organisationen: kollektivt försvar (collective defence), krishantering (crisis management) och samverkande säkerhet (cooperative security). När det strategiska konceptet publicerades 2010 såg man krishantering som den viktigaste uppgiften i Natos löpande verksamhet. Till den riktades mest resurser och den var det främsta diskussionsämnet inom organisationen och med partnerna. ISAF-operationens avslutande i Afghanistan understryker förändringens riktning: krishanteringens betydelse som en förenande faktor, som något som bygger upp samarbetet mellan försvarsalliansen och partnerna samt

stärker organisationens kapaciteter, minskar. Tyngdpunkten i Natos övningar har redan skiftat från krishantering till kollektivt försvar -- med andra ord, till verkställandet av artikel 5 i Atlantpakten.

Förra året bevittnade vi Natos mest omfattande militära övningar i Östersjöregionen sedan kalla kriget. Northern Coasts och Steadfast Jazz var Natos största övningar 2013 och Steadfast Jazz var också den viktigaste.

Finland och Sverige deltog i Steadfast Jazz och övade det kollektiva försvaret. I Finland och Sverige uppfattades övningen inte nödvändigtvis som en övning i kollektivt försvar, men på det viset uppfattade Natos medlemsländer den.

Övningarna har fortsatt i år och Finland och Sverige har bland annat deltagit i övningarna BALTOPS och Sabre Strike. I den senare deltog Finland med nästan tvåhundra personer (stampersonal, beväringar och reservister). Övningen Northern Coasts 2014 som Finland står värd för på hösten baserar sig officiellt på ett krishanteringsscenario, men samlar alla Östersjöns Natoländer och partnerländer utan Ryssland till en gemensam övning för marinen, luftvapnet och specialstyrkor.

Natos övningsverksamhet fokuserar med andra ord i framtiden nästan uteslutande på det kollektiva försvaret. I centrum står ofta Natos snabbinsatsstyrka (Nato Response Force, NRF) där Finland och Sverige deltar med olika slag av förband. Därtill förbereder Nato en så kallad Readiness Action Plan (RAP) vars huvuddrag kommer att presenteras i Wales. Planens ändamål är att förbättra Natos förmåga att vid behov snabbt förstärka medlemsländernas försvar. Detta kan till exempel innebära att bygga upp ny infrastruktur, att lagra utrustning och förnödenheter eller att komma överens om till vilka baser stöd och förstärkning ska sändas. Det är sannolikt att snabbinsatsstyrkornas beredskapsnivå höjs. Nato stärker sin fysiska närvaro och förmåga att försvara sina östliga medlemsländer som ett svar på Rysslands aggressiva militära handlingar.

Natos tredje uppgift, det vill säga partnerskapen och det internationella samfundets betydelse, växer i samband med att det kollektiva försvaret blir allt viktigare och krishanteringens betydelse minskar. Orsakerna är uppenbara: till exempel för att kunna trygga försörjningsberedskapen, garantera cyber- och

Utrikespolitiska
institutet

Kronbergsgatan 4

PB 400

00161 Helsingfors

Telefon

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Utrikespolitiska institutet är ett oberoende forskningsinstitut som verkar i anknytning till riksdagen. Institutet producerar högklassig forskning som stöder det politiska beslutsfattandet och den offentliga debatten i såväl Finland som även internationellt.

Institutets publikationer går igenom en intern redigeringsprocess, men de åsikter som publiceras är skribenternas egna.

energisäkerheten eller för att kunna hindra spridningen av massförstörelsevapen behövs samarbete mellan olika stater och internationella organisationer. Nato strävar efter att öka samarbetet med sina partner: både Europeiska och Afrikanska unionen, Finland och Sverige, Georgien och de fyra partnerländerna i Ostasien Japan, Sydkorea, Nya Zeeland och Australien.

Nato kan till exempel utveckla partnerländernas stridskrafter, civil-militära relationer och militära utbildning. För att skapa en stabil och demokratisk rättsstat behövs arbete mot korruption och insatser för att utveckla polis- och rättsväsendet. Här har EU kompetens. Afrikanska unionen kan Nato stödja genom att transportera AU:s fredsbevarande trupper till olika operationer och förmedla sina egna erfarenheter till afrikanska länder om hur FN:s resolution 1325 om kvinnors ställning i konflikter kan verkställas.

Allt detta påverkar Finlands försvar och relation till Nato. Förändringen kan utmana partiernas och försvarsmaktens inrikespolitiskt motiverade tystnad angående hurudant samarbete Finland under de senaste årtiondena idkat med Nato. Av de beslutsfattare som är insatta i frågan krävs nu en öppnare diskussion om Nato och dess roll i

Finlands försvar. Samarbetet inom Europeiska unionen och mellan de nordiska länderna är bra, men åtminstone tillsvidare är Nato den viktigaste multilaterala samarbetsparten för Finlands försvar. Det långsiktiga deltagandet i övningarna inom programmen Connected Forces Initiative (CFI) och NATO Response Force (NRF) tillsammans med olika Natomedlemmar kommer att vara ännu viktigare i framtiden, särskilt med tanke på utvecklandet av Finlands nationella försvar.

Ett närmare samarbete kan å andra sidan vara politiskt utmanande. Eftersom Finland inte hör till Nato intalar man sig att Finland kan hålla sig utanför en eventuell konflikt kring Östersjön. I verkligheten förpliktar redan EU:s Lissabonfördrag Finland att hjälpa till exempel Estland militärt om landet skulle anfallas. Vi bör fundera på om Finland är redo att delta öppet i övningarna för det kollektiva försvaret.

Samtidigt skulle det vara bra att diskutera hur vi under de kommande årtiondena ska kunna vidhålla den linje vi byggt upp, när grunden för den håller på att vittra sönder på grund av penningbrist och när marken under den nu rör på sig mera än på ett årtionde. Finns det ett skyddsnet om vår linje brister eller är vår tilltro till det grundad?